הָעִבּוּד שֶׁהוּא מְעַבְּדוֹ לְשֵׁם תְּפִלִּין * אוֹ (כו) לְשֵׁם (יג) [יב] סֵפֶר תּוֹרָה, [ת]אֲבָל אִם עִבְּדָהּ לְשֵׁם מְזוּזָה, (כז) פָּסוּל: ט * אִם עִבְּדוֹ אֵינוֹ יְהוּדִי, * [א]לְהָרַמְבַּ"ם פָּסוּל (כח) אֲפִלּוּ אָמַר לוֹ יִשְׂרָאֵל לְעַבֵּד לִשְׁמוֹ, [ב]וּלְהָרֹא"שׁ כָּשֵׁר אִם יִשְׂרָאֵל עוֹמֵד עַל גַּבָּיו וְסִיְּעוֹ. הַגָּהָה: (כט) קְצָת (יג) בְּעִבּוּדָהּ) (בית יוסף (ד"ה ולס עבדו) בשם (הרא"ש) [הטור] (יו"ד סי' רעא)), לִשְׁמָהּ.

ת בית יוסף (ד"ה שהוא מעובד), וכדעת רבנו חננאל ורבנו תם (בתוס' מנחות מב: ד"ה עד) דפסלי שלא לשמה. א בפרק א' מהלכות תפלין (ה"א). ב בהלכות ספר תורה (סי' ג) בשם רבי ברוך (ספר התרומה סי' קצ).

באר היטב

לא יכתב עליו דהוי דיפתרא, ברוך שאמר (תיקון תפילין עמ' לב). מגן אברהם (סק"ט): (יג) ספר תורה. בתשובת עבודת הגרשני סימן (כ"ה) [ס"ה] אוסר לכתב תפלין על קלף שנתעבד לשם ספר תורה, אם לא שיתנה בתחלה שאם ירצה אחר כך לשנות לקדשה קלה שיהא רשות בידו, עין שם. ועין ביד אהרן (הגב"י) מה שהקשה עליו. ועין בתשובת צמח צדק סימן פ"א אי מועיל התנאי למעבד עור לרצועות של תפלין להשתמש במה שישתיר מהעור לתשמיש של חל, ודעתו בהא דברצועות מתר, עין שם. ועין ביורה דעה סימן רע"א סעיף קטן (ג') [ד'] כתבתי בשם הטור דתקון הקלף והשרטוט לא צריך לשמה: ט (יג) בעבודה. דוקא כשסיעו בעבוד, ואפלו בסוף העבוד מהני, אבל אינו מועיל אם סיעו להשחיר הרצועות. ובדיעבד אפלו לא סיעו כלל, כשר, ועל כל פנים צריך שיאמר לעובד כוכבים לתן לתוך הסיד לשמה,

שערי תשובה

פניו בחזק יד מטלית לבן ולקנח היטב, ואז מה שאינו מדבק בהקלף מהצבע דבק טוב יסור ממנו על ידי הקנוח הזה, ומה שנשאר מדבק בו הוא נעשה גוש אחד עם הקלף ואינו חוצץ, ומכל מקום נראה שאין להתיר רק משיחה דקה, אבל לא אם הוא טוח על פניו ועב קצת: [יב] ספר תורה. עין באר היטב בשם עבודת הגרשני. ובפנים מאירות חלק ג' סימן י"א כתב שנכד הגאון בעל עבודת הגרשני השיג עליו מדברי השלחן ערוך והבית יוסף כאן, ובעל פנים מאירות הוכיח מהש"ס דמנחות (לד:) שהדין עם העבודת הגרשני, עין שם. אמנם בשאגת אריה סימן מ"ז האריך בזה, דעבוד וכתיבה לשמה מהני מקדשה חמורה לקדשה קלה, ולא מבעיא משל ראש לשל יד דמסתברא דחדא מלתא הוא ומהני בין משל ראש לשל יד ובין אפכא, ואם עבד לספר תורה מהני לתפלין ומזוזות שקלים מקדשת ספר תורה, ואם עבד לתפלין, מהני למזוזה ולא לספר תורה, ואם עבד למזוזה, לא מהני אלא למזוזה לבד, וכמו שכתב הבית יוסף סימן (ל"ג) [ל"ב]

משנה ברורה

נמשך העבוד כמה ימים, דכל העושה על דעת ראשונה הוא עושה. ותחלת העבוד (כה) מקרי כשמשים העורות לתוך הסיד, ולא בעת שמשימם לתוך המים קדם, מפני דזה לא מקרי עדין עבוד: (כו) לשם ספר תורה. דקדשתה חמורה מתפלין ובכלל מאתים מנה, ואף על פי כן (כח) מתר לשנות לתפלין ומזוזות אף דקדשתם קלה ממנה, אבל לדבר חול אסור לשנותו, לבד (כט) אם התנה בפרוש בתחלת עבודן שיהא מתר לשנותו אף לדבר חול, אז מתר לשנותו. והנכון (ל) שינהגו כן הסופרים לכתחלה בעת שמשימים העורות לתוך הסיד, שיאמרו אני נותן עורות אלו לתוך הסיד לשם קדשת ספר תורה, ואני מתנה לכשארצה שאוכל לשנותו לכל דבר. ולא כמו שנהגו הסופרים שאומרים לשם ספר תורה או תפלין או מזוזות או שאר דבר רשות, דאז מסתפקים האחרונים אם מהני. ועין בבאור הלכה (ד"ה או): (כז) פסול. ולא מהני רק למזוזה בלבד דקדשתה קלה מתפלין. ואם עבד לתפלין מהני (לא) אף למזוזה ולא לספר תורה. ואם עבד העור לשם רצועות, לא מהני לכתב פרשיות עליו אם עשה אחר כך קלף מהן, דקדשתן חמורה, ואפלו לעשות מהן עור בתים יש לומר נמי דפסול, דקדשתן חמורה מרצועה [פרי מגדים (א"א סק"ד), ועין שם עוד מה שכתב בזה]: ט (כח) אפלו. דסבירא ליה להרמב"ם דעכו"ם עושה אדעתא דנפשיה, ואף על פי שהעכו"ם אומר ששומע לישראל, אין פיו ולבו שוין בזה. אבל הרא"ש סבירא ליה, דכיון שהוא עומד על גביו (לב) בתחלה בעת שמשים העורות לתוך הסיד, ואומר לו שיתנם אז לתוך הסיד לשמה, ולא בעינן הכונה של העכו"ם לזה רק בעת רגע נתינתם לסיד, צית ליה אשעה מועטת כזה ונותנם אדעתא דהכי. אבל אם הישראל העומד על גביו חשב בלבו לבד לשמה, לא מהני, ואפלו אומר לו (לג) בפרוש, כל שעומד מרחוק ואינו מלמדו, לא מהני אפלו להרא"ש: (כט) קצת. אפלו אם לא סיעו רק (לד) בסוף העבוד, ואפלו גם זה הסיוע לא היה רק בשתפות עם העכו"ם, כשר. וכל זה למצוה בעלמא, אבל בדיעבד להרא"ש כשר (לה) אפלו לא סיעו כלל, דעכו"ם אדעתא דישראל המצוהו

באור הלכה

חלק א' סימן מ"ה חולק על זה וסבירא ליה דלדינא יש ספק אם נאמר הוכיח סופו על תחלתו, וגם בבאור הגר"א לעיל בסימן י"א (ס"א) כתב כן דספק הוא אם נאמר הוכיח סופו על תחלתו, עין שם. ונראה דאף על פי כן **אין להחמיר בדיעבד, אחרי שיש הרבה מקלים,** כי גם דעת הגאון מהר"מ בנעט בבאורו על המרדכי להקל בזה עין שם היטב בסוף הלכות ספר תורה בדבור המתחיל או יסיע, ובפרט דהראיה שמביא הט"ז לדבריו שם ביורה דעה רע"א מדמכשרי הגאונים להחזיר אפלו קלף שנתעבד לגמרי שלא לשמה לידי מתוח ולהעביר עליו סיד לשמה וכל שכן בזה, מרפסא איגרא. [הגה"ה. ומכל שכן לפי מה שמצאתי בשם תשובת חנוך בית יהודה (סי' סט), דמפרש ההיא דתשובת הגאונים (הרכבי סי' תלב) שמתירים להחזיר את העור המעבד לידי מתוח ולהעביר עליו סיד לשמה, הינו בעור שאינו מעבד כל צרכו, אם כן הרי מבאר בהדיא כדברינו, ועין בקונטרס אחרון לשלחן ערוך של הגר"ז (סק"א). ולעניות דעתי נראה דהאי 'דק' המזכר שם בתשובת הגאונים, היינו קלף ממש, וכן מוכח שם מדברי הטור וש"ך שם בתחלת הסימן (סק"א), דלא נוכל לדחות דהטור איירי גם כן בקלף שלא נתקן כל צרכו במליח לבד או במליח וקמיח ולא עפיץ, דזה לא היה מתיר הטור באם אין יכלת וכו' אפלו במקום הדחק. ותדע דהטור וגם השלחן ערוך השמיטו שם האי דין ראשון דתשובת הגאונים שמתירין אפלו במליח לבד במקום הדחק, שמע מינה דלא סבירא להו, והטעם, דסבירא להו כיון דזהו הלכה למשה מסיני כמו שכתב הרמב"ם בפרק א' מהלכות תפלין (ה"א), אין להקל בו. עד כאן הגה"ה]. ואולי גם דעת הגר"א כן, כמו לענין ספק אם צריך להוציא בפה דוקא, דגם שם מביא הגר"א (סי' יא ס"א) דספק הוא, ואף על פי כן לא החמירו רק לכתחלה, וכדמוכח מהטור שלחן ערוך שכתב טוב להוציא בשפתיו, וכדכתב הפרי מגדים (א"א ס"ק יא), כן נאמר בזה, ומכל שכן לפי דעת הפרי מגדים (שם ס"ק יג) שעבוד לשמה הוא דרבנן. **היוצא מדברינו, דאם שכח לתן העורות לתוך הסיד לשמה, ונזכר בתוך עבודו בעוד שיש עליה עדין שם דפתרא, שיטלם מן הסיד ויחזר ויתנם לתוך הסיד לשמה,** כנ"ל ברור בעזרת ה' יתברך. **וכל זה אם הוא מחשב לשמה במעשה העבוד גופא, אבל אם מחשב לשמה בעת תקון הקלף אחר כך, כגון מה שממחים אותו באבן הפימ"ס וכדומה, או בעת השרטוט של הסת"מ, או ברצועות בעת השחרתן לבד הוא מחשב לשמן, זה בודאי לא מהני** [ט"ז ביורה דעה שם ופרי מגדים (מש"ז סק"ה) והסכמת אחרונים]. **ודע עוד, דבהם קימא לן דאין צריך כלל שיהא לשמה, ואפלו במזוזה** דעצם השרטוט הוא הלכה למשה מסיני, אפלו הכי אינה צריכה להיות לשמה. **אך יש מן האחרונים שמחמירין בדבר לענין שרטוט** [הב"ח (ס"ז, עיי"ש) במזוזה והבני יונה (סי' רעא ס"ה) אף בספר תורה] **אפלו דיעבד, ונכון לחש לדבריהם על כל פנים לכתחלה.** ועין בפרי מגדים במשבצות זהב סעיף קטן ד' ותבין את הכל. **ועין בפרי מגדים** (שם) **שכתב** עוד, **דלפי דברי הב"ח לא יועיל שרטוט אפלו דספר תורה למזוזה, אבל לפי מאי דאנן פסקינן דספר תורה ומזוזה שוין מהני. ועין שם עוד דשרטוט דתפלין למזוזה בודאי לא מהני להב"ח, ואף אם שרטטו לשמה כמאן דליתא דמיא, אך כבר הכרענו דאין להחמיר בדיעבד. ועין שם בפרי מגדים שכתב דכל זה בסתמא, אבל במחשב בהדיא בהשרטוט שלא לשמה, אפשר דגרע לדברי הכל:**

* **או לשם ספר תורה.** עין במשנה ברורה (ס"ק כו) **במה שכתבנו ולא כמו שנהגו הסופרים,** עין שם. הטעם, דבדאורייתא קימא לן אין ברירה. **ולפי מה שכתב הפרי מגדים** (א"א ס"ק יג) **דעבוד לשמה הוא דרבנן, יש להקל בדיעבד, וצריך עיון למעשה:**

ט * אם עבדו עכו"ם. ואם עבדן אשה או קטן, עין לקמן בסימן ל"ט במשנה ברורה סעיף קטן י':

* **להרמב"ם וכו' וסיעו.** לבאר הדין דסיוע צריך להאריך קצת. דהנה הט"ז הביא פה (סק"ה) וביורה דעה רע"א (סק"ג) דסיוע אפלו בסוף מהני, והביא ראיה מהחזרת הקלף לסיד, עין שם. והפנים מאירות (ח"א) בסימן מ"ה השיג עליו, אחד, דאיך נאמר כאן הוכיח סופו על תחלתו, כיון דתחלתו עשאו עכו"ם, איך נאמר דמשום דבא הישראל לבסוף וסיעו לשמה יוכיח על תחלתו שהיה לשמה, ועוד, דאפלו בישראל עצמו הביא ראיה דלדינא יש ספק אם נאמר הוכיח סופו על תחלתו, עין שם היטב. ובאמת לפי הבנתו בט"ז, יש על הט"ז פליאה גדולה מזו, דהאיך הביא הט"ז ראיה מהחזרת הסיד לתוך הקלף, והרי על כרחך מגרע גרע,

שער הציון

(כה) נודע ביהודה מהדורא תנינא (יו"ד) בסימן קע"ה עין שם, ומשיג שם על העטרת זקנים שכתב בסימן זה בהפכו: (כו) בית יוסף (ד"ה שהוא מעובד) ואחרונים, ודלא כתשובת עבודת הגרשוני (סי' סה) דמחמיר: (כז) לקמן בסימן מ"ב (ס"ג), עין שם כל פרטי הדינים: (ל) תשובות רבי עקיבא איגר (מהדו"ק) בסימן ב' ולקמן בסימן מ"ב בשערי תשובה (סק"ד), עין שם: (לא) בית יוסף (ד"ה שהוא מעובד, עיי"ש): ט (לב) הרא"ש בהלכות קטנות (הל' ס"ת סי' ג): (לג) פרי מגדים (א"א סק"א): (לד) ט"ז (סק"ה): (לה) ש"ך (יו"ד סי' רעא סק"ה) ב"ח (ס"ט) עולת תמיד (ס"ק יט) כנסת הגדולה (שכנה"ג הגב"י סק"ה) ומגן אברהם (ס"ק יא) ואליה רבה (ס"ק יז) ובאורי הגר"א לעיל בסימן י"א (ס"ב) לדעת הרא"ש, דלא כפנים מאירות (ח"א) בסימן מ"ה שמחמיר בזה. **ואף על פי כן במקום שעבדנין ישראל מצויים, יתן להישראל,** כי גם התוספות (ע"ז כז. ד"ה וכי, עיי"ש) סבירא להו כהרמב"ם:

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת תְּפִלִּין סִימָן לב

(ל) וְכֵן נוֹהֲגִין, וְעַיִן לְעֵיל (סִימָן י״א סָעִיף ב׳): ׳ ג כְּשֶׁמַּסְמִינִין הַנְּקֵבִים בְּמַרְצֵעַ * כְּעֵין אוֹתִיּוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁנָּקֵל לְאֵינוֹ יְהוּדִי * לְזַיֵּף, אֵין חוֹשְׁשִׁין, * מִשּׁוּם דְּמִרְתַּת הָאֵינוֹ יְהוּדִי פֶּן יַכִּיר יִשְׂרָאֵל (לא) בְּטָבְיעוּת (יז) עַיִן: יא עוֹר שֶׁעָבְדוּ שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ, אִם יֵשׁ תִּקּוּן לַחֲזֹר לַעֲבֹדוֹ לִשְׁמוֹ, ד יִתְבָּאֵר בְּטוּר יוֹרֶה דֵּעָה (טו) סִימָן רע״א: יב * ה יִהְיֶה הַקֶּלֶף מֵעוֹר בְּהֵמָה וְחַיָּה וְעוֹף (טז) [טז] * הַטְּהוֹרִים, * אֲפִלּוּ מְנֻבֶּלָה וּטְרֵפָה שֶׁלָּהֶם, אֲבָל לֹא מֵעוֹר בְּהֵמָה וְחַיָּה וְעוֹף הַטְּמֵאִים, דִּכְתִיב (שמות ג״ג ט״ז) ׳לְמַעַן תִּהְיֶה * תּוֹרַת ה׳ בְּפִיךָ׳, מִמִּין הַמֻּתָּר לְפִיךָ. וְלֹא מֵעוֹר דָּג אֲפִלּוּ הוּא טָהוֹר, מִשּׁוּם דְּנָפִישׁ זוּהֲמֵיהּ: יג ו יִהְיֶה הַקֶּלֶף שָׁלֵם, שֶׁלֹּא יְהֵא בּוֹ נְקָבִים שֶׁאֵין הַדְיוֹ עוֹבֵר עָלָיו, ז דְּהַיְנוּ שֶׁלֹּא תְּהֵא * הָאוֹת נִרְאֵית בּוֹ חֲלוּקָה (יז) [יז] (לב) לִשְׁתַּיִם: יד ח הַסּוֹפְרִים הַזְּרִיזִים

ג הַגָּהַת מֵימוֹן מֵהִלְכוֹת תְּפִלִּין (פ״א אות ו).
ד הֶרֹב הַשְׁמִיטוּ שָׁם, וְהַשּׁוּר בְּיוֹרֶה דֵּעָה שָׁם בְּשֵׁם תְּשׁוּבָה לְגָאוֹן מִכְּשִׁיר.
ה שִׁבְּח ק״ח (ע״א). ו שָׁם וְחִלִּין ק״כ (ע״א). ז הֶרַ״י אִבְּמִגְדִּירָא בְּסִימָן ל״ו (הר״ד בב״י ד״ה והיה שלם).
ח שָׁם (הר״ד בב״י ד״ה וכתב וכו׳ הסופרים).

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

(ד״ה שהוא מעובד) עַיֵּן שָׁם: יב [טז] הַטְּהוֹרִים. עַיֵּן בְּאֵר הַיטֵב. וְכָתַב בְּכְכוּר שׁוֹר בְּשֵׁבֶת דַּף ק״ח (ע״א), מִנַּיִן שֶׁאֵין כּוֹתְבִין תְּפִלִּין כוּ׳, וְהוּא עַל פִּי מַה שֶּׁבְּאַרְנוּ בְּשֹׁאֵלָה אַחַת אִם מַתָּר לִכְתֹּב תְּפִלִּין עַל גַּבֵּי עוֹר בְּהֵמָה טְהוֹרָה שֶׁנַּעֲבְדָה זָרָה, וְהֶעֱלִינוּ לְפִי מַה שֶּׁכָּתוּב כָּאן דְּבָרֵינוּ מִן הַתּוֹרָה שֶׁהַכֹּתֵב בְּלֹא כַּוָּנָה דְּמֵתָה בְּפִיךָ מִמֵּשׁ בְּדִינֵנוּ, דְּלֹא כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת (שבת קח. ד״ה איהו) דְּאֲפִלּוּ לְפֵרוּשׁ הַתּוֹסָפוֹת דְּהַכַּוָּנָה עַל הַמִּין הַמֻּתָּר, מִכָּל מָקוֹם יֵשׁ לַאֲסֹר דַּעֲבוֹדָה זָרָה אִתָּקַשׁ לְמֵת כוּ׳, עַיֵּן שָׁם. יג [יז] לִשְׁתַּיִם. עַיֵּן בְּאֵר הַיטֵב. וְעַיֵּן

בְּאֵר הַיטֵב

וְעַיֵּן בְּאֵר עֵשֶׂק סִימָן י״ד) [י״ד]. וּבְהַרְמַ״ע (בשו״ת סִימָן צ״ד: ׳ (יז) עַיִן. כָּתַב הַגָּהוֹת מֵימוֹנִיּוֹת (פ״א אות ו) אִם נִתְּנוּ מִתְּחִלָּה בְּעִבּוּד לְשֵׁם קְדֻשָּׁה, יוּכַל לְהַנִּיחַ הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים (וְ)לְהוֹצִיאוֹ וּלְהַקְנוֹתוֹ, וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְסַיְעוֹ עוֹד. עַיֵּן מֵגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יג): יא (טו) סִימָן רע״א. דִּיכּוּלִין לַחֲזֹר בְּלַתַּקָּנוּ, עַיֵּן שָׁם סָעִיף קָטָן א׳ מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ שָׁם: יב (טז) הַטְּהוֹרִים. בְּתוֹסָפוֹת דְּסוֹטָה דַּף י״ז (ע״ב ד״ה לא) כָּתְבוּ בְּשֵׁם הַיְרוּשַׁלְמִי (סוטה פ״ב ה״ד) דַּאֲפִלּוּ שְׁאָר סְפָרִים שֵׁשׁ קְהֻם שְׁמוֹת אֶסּוּר לִכְתֹּב עַל עוֹר בְּהֵמָה טְמֵאָה. מֵגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יד). בְּתִשְׁוּבַת הָרַמַ״ע סִימָן ל״ז כָּתַב דַּיִשׁ מֵעָלוֹת, דְּשֶׁל שְׁלִיל מִצְוָה מִן הַמֻּבְחָר, וְשֶׁל חַיָּה יוֹתֵר מִשֶּׁל בְּהֵמָה, וּבְהֵמָה שְׁחוּטָה עָדִיף מִשֶּׁל חַיָּה נְבֵלָה, עַיֵּן שָׁם.

וְכֵן כָּתַב בְּשֹׁעֲרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגה״ט סק״ג) וּבְעוֹלַת תָּמִיד (סק״ה). אִי בְּהֵמָה טְמֵאָה שְׁנּוֹלְדָה מִשְּׁחוֹרָה אִם עוֹרוֹתֶיהָ כְּשֵׁרִים לִתְפִלִּין וּמְזוּזוֹת, אוֹ עוֹר בְּהֵמָה טְהוֹרָה שְׁנּוֹלְדָה מִשְּׁמְאָה אִי פָּסוּל לִתְפִלִּין וּמְזוּזוֹת, עַיֵּן בְּתְשׁוּבַת יַד אֱלִיָּהוּ סִימָן ב׳ שֶׁהָאֲרִיךְ וְהָעֱלָה לְהַחְמִיר. עוֹר שֶׁל בְּהֵמָה רוֹבַעַת וְנִרְבַּעַת, אָסוּר לִכְתֹּב תְּפִלִּין וּמְזוּזוֹת. יַד אֱלִיָּהוּ סִימָן ל״ה, עַיֵּן שָׁם:
יג (יז) לִשְׁתַּיִם. רְצוֹנוֹ לוֹמַר, דְּכְשֶׁעֹּבִי הַכְּתִיבָה נִסְתָּם שֶׁהַדְיוֹ עוֹבֵר עָלָיו וְאֵין הַנֵּקֶב נִרְגָּשׁ בַּקַּלְמוֹס, אַף עַל פִּי שֶׁנִּרְאֶה נָקֵב דַּק כְּנֶגֶד הַשֶּׁמֶשׁ, כָּשֵׁר. בַּ״ח (ס״ו) מִגֵּן אַבְרָהָם (ס״ק טו)

בֵּאוּר הֲלָכָה

דִּבְהַחֲזָרַת הַסִּיד אֲפִלּוּ לֹא הָיָה בְּעִבּוּד רִאשׁוֹן שׁוּם אֲמִירָה לְעַכּוּ״ם מֵהֲנֵי, כְּמוֹ שֶׁנִּרְאֶה מִדִּבְרֵי הַשּׁוּר בְּיוֹרֶה דֵּעָה שָׁם, וְכָאן צָרִיךְ עַל כָּרְחָךְ אֲמִירָה לְעַכּוּ״ם דְּמִסְתַּיֵּע לְבַד אֵין בּוֹ מֶשֶׁם. אֶלָּא עַל כָּרְחָךְ דְּכַוָּנַת הַשּׁ״ז בְּמֶה שֶׁכָּתַב בְּמִסְתַּיְעוּ, אֵין רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁיַּעֲשֶׂה אֲיָזֶה מַעֲשֶׂה עִבּוּד בְּלִי הָעַכּוּ״ם, וְהִקְשָׁה הַשּׁ״ז לוֹמַר דְּזֶה בְּוַדַּאי חֲשִׁיב הַזְמָנָה מֵעֶלְיוֹנָא לְקַדֵּשׁ כֵּיוָן דִּבְלֹא גְּמַר הַיִּשְׂרָאֵל לֹא הָיָה עִדַּיִן הָעוֹר מְעֻבָּד, וְעַד כָּאן לֹא הֶחֱמִירוּ הַתּוֹסָפוֹת [גיטין מה: ד״ה עד] אֶלָּא דְּתִקּוּן הַקֶּלֶף וְשִׁרְטוּטוֹ זֶה לֹא חֲשִׁיב הַזְמָנָה לְקַדֵּשׁ כֵּיוָן דִּכְבָר נִגְמַר מְלֶאכֶת הָעִבּוּד, אֲבָל בָּזֶה שֶׁעוֹשֶׂה בְּעִבּוּד מַעֲשֶׂה גְּמוּרָה דִּבְלֹא עֲשָׂיָתוֹ לֹא הָיָה הָעוֹר נִגְמָר בְּעִבּוּדוֹ מֵהֲנֵי. וְעַל זֶה הֵבִיא רְאָיָה מֵהַחֲזָרַת הַדַּק [שֶׁהוּא קֶלֶף כְּדְאִיתָא בְּטוּר] פָּרוּשׁ דַּהֲלֹא לְעִנְיַן שֶׁבֶת בְּוַדַּאי אֵין עִבּוּד אַחַר עִבּוּד, וְכִמּוֹ שֶׁמְּבֹאָר בְּהִלְכוֹת שַׁבָּת לְעִנְיַן שְׁאָר מְלָאכוֹת, וְכָאן מֵהֲנֵי, אֶלָּא עַל כָּרְחָךְ דְּכָאן לֹא בְּעִנְיַן רַק שֶׁיַּעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה שֶׁיְּהֵא מוֹכְיחַ שֶׁהִיא הַזְמָנָה מֵעֶלְיוֹנָא לְקַדֵּשׁ, אִם כֵּן כָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁעוֹשֶׂה הַגְּמָר בְּעִבּוּד עַצְמוֹ, דְּזֶה בְּוַדַּאי חֲשִׁיב הַזְמָנָה מֵעֶלְיוֹנָא לְעִנְיַן שַׁבָּת [וְכִמּוֹ שֶׁמּוּכָח בְּשַׁבָּת דַּף (ע״ז) [ע״ה] (ע״ב) דְּפָרִיךְ הֵיינוּ מוֹלֵחַ הֵיינוּ מְעַבֵּד, אֶלָּא אַף דְּלֹא עָשָׂה כִּי אִם מְלִיחָה בְּעֶלְמָא שָׁעֲדַיִן שַׁם עוֹר עָלָיו וְלֹא קָלַף, כְּדְאִיתָא בְּשַׁבָּת דַּף ע״ט (ע״א), חַיָּב מִשּׁוּם עִבּוּד, אִם כֵּן כָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁעָשָׂה עִפְּרִין לְבַד דִּבְזֶה נִגְמַר עָלָיו מְלֶאכֶת הָעִבּוּד לְהִקָּרֵא עַל יְדֵי זֶה קֶלֶף וְלֹא דְּפִרְתָּא דְּחִיָּב], כָּל שֶׁכֵּן דְּמִיקְרֵי עִבּוּד לְעִנְיַן לִשְׁמָהּ, וְאִם כֵּן אֵין אָנוּ צְרִיכִין לוֹמַר יוֹכִיחַ סוֹפוֹ עַל תְּחִלָּתוֹ, דְּכִסּוֹפוֹ לְבַד דַּי, וּמִמֵּילָא אֵין אָנוּ צְרִיכִין גַּם כֵּן לוֹמַר שֶׁיְּצַוֶּה לָעַכּוּ״ם בְּתְחִלָּתוֹ לַעֲשׂוֹת לִשְׁמָהּ, וּבָזֶה יוּסַר כָּל הַקְּשָׁיוֹת מִדִּבְרֵי הָרַב ט״ז. **הֵיוצֵא מִדְּבָרֵינוּ, דְּשְׁנֵי עִנְיָנֵי סִיּוּעַ יֵשׁ, אִם עָשָׂה פְּעֻלָּה בְּשִׁתָּפוּת הָעַכּוּ״ם וְאֲפִלּוּ בְּתְחִלָּתוֹ, בָּזֶה וַדַּאי לֹא מְהֲנֵי, רַק בְּאֹפֶן דְּשָׁאַר לָעַכּוּ״ם לְתֵן לְתוֹךְ הַסִּיד לִשְׁמָהּ, וַאֲפִלּוּ זֶה לֹא מְהֲנֵי רַק לְהַרְא״ש, וּבָזֶה מֵירֵי הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ שֶׁכָּתַב וְסִיּעוֹ קְצָת בְּעִבּוּדָה, אֲבָל וַדַּאי אִם עָשָׂה פְּעֻלָּה בְּעַצְמוֹ בִּמְלֶאכֶת הָעִבּוּד, אַף שֶׁתְּחִלַּת הָעִבּוּד עָשָׂה הָעַכּוּ״ם, כֵּיוָן דִּבְלֹא הַיִּשְׂרָאֵל לֹא הָיָה נִגְמָר, סְבִירָא לֵיהּ לְהַשּׁ״ז דִּמְהֲנֵי אַף אִם לֹא אָמַר לְהָעַכּוּ״ם בְּתְחִלָּתוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה לִשְׁמָהּ, וְגַם הָרַמְבַּ״ם וְהַתּוֹסָפוֹת דְּסִבְירָא לְהוּ דְּהָאֲמִירָה לְהָעַכּוּ״ם לֹא מְעֲלָה כְּלָל, יוֹדוּ בָּזֶה לִדְבָרֵי הַשּׁ״ז דִּמְהֲנֵי.** אַחַר כָּךְ מָצָאתִי בְּעָזְרַת ה׳ יִתְבָּרַךְ לְהַגָּאוֹן מַהֲרַ״מ בְּנֶעט בְּבֵאוּרוֹ עַל הַמָּרְדְּכִי סוֹף הִלְכוֹת סֵפֶר תּוֹרָה (סי׳ תתקסו) בְּדִבּוּר הַמַּתְחִיל אוֹ יִסְתֵּב, שֶׁמּוּכָח בְּהָדְיָא מִדְּבָרָיו שָׁם שֶׁהוּא סוֹבֵר גַּם כֵּן כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ, שֶׁאֲפִלּוּ לֹא אָמַר לָעַכּוּ״ם מֵעִנְיַן לִשְׁמָהּ מֵהֲנֵי, כֵּיוָן דְּעָשָׂה הַיִּשְׂרָאֵל פְּעֻלָּה בְּעַצְמוֹ בִּמְלֶאכֶת הָעִבּוּד לִשְׁמָהּ:

י * **כְּעֵין אוֹתִיּוֹת.** כְּדֵי שֶׁלֹּא יַחֲלִיפֵם הָעַכּוּ״ם בְּעוֹרוֹת אֲחֵרִים. **וְדַוְקָא כְּעֵין אוֹתִיּוֹת, אֲבָל נְקָבִים כָּךְ לְסִימָן, לֹא מְהֲנֵי** [פְּרִי מְגַדִּים (א״א ס״ק יב)]:
* **לְזַיֵּף.** שֶׁמְּנִיחַ הָעוֹר עַל גַּבֵּי עוֹר אַחֵר וְעוֹשֶׂה גַּם כֵּן בְּמַרְצֵעַ כְּעֵין אוֹתָן הָאוֹתִיּוֹת. **כָּתַב הַמַּחֲצִית הַשֶּׁקֶל** (ס״ק יא) **דְּצָרִיךְ זְהִירוּת מְרֻבֶּה כְּשֶׁמַּעֲבֵד עַל יְדֵי עַכּוּ״ם אָמַן, הוּא מִגִּיהּ מַטְלִיתִין עַל הַנְּקֵבִים הַנִּמְצָאִין בְּהַקֶּלֶף, וְאוֹתָן טְלָאִים קָרוּב לְוַדַּאי שֶׁלֹּא נִתְעַבְּדוּ לִשְׁמָהּ,** שֶׁהֵן מַחֲתִיכוֹת עוֹרוֹת שֶׁמְּקַצֵּעַ וְנוֹטֵל מִכָּל אֲשֶׁר יָבוֹא לְיָדוֹ לְהַטִּיל טְלָאִי, **וּבְקָשֵׁי נִקְרִים אַחַר הָעִבּוּד כִּי אִם נֶגֶד הַשֵּׁמֶשׁ:**
* **מִשּׁוּם דְּמִרְתַּת.** הָא לָאו הָכִי לֹא שַׁיָּךְ בָּזֶה סְפֵקָא דְּרַבָּנָן לְקוּלָּא [כְּפִי לְשִׁיטָתוֹ לִשְׁמָהּ הוּא דְּרַבָּנָן], דְּכָל שֶׁכֵּן בּוֹ הָעַכּוּ״ם, רָגִיל וְקָרוֹב לְוַדַּאי הוּא. וּבְמָקוֹם דְּלֹא נֶהֱנָה בּוֹ הָעַכּוּ״ם עַל יְדֵי הַחֲלִיפִין, קַיְימָא לָן דְּלֹא חַיְישִׁינַן לְאֶחָלוּפֵי [פְּרִי מְגַדִּים (א״א ס״ק יג)]:

יב * יִהְיֶה הַקֶּלֶף מֵעוֹר בְּהֵמָה וְכוּ׳. ב עוֹף מִשְׁבָּח, וְאַחֲרָיו חַיָּה, וְאַחֲרָיו בְּהֵמָה, וּשְׁלִיל יוֹתֵר טוֹב שֶׁעֲדַיִן לֹא יָצָא לָאֲוִיר הָעוֹלָם [אַחֲרוֹנִים]:
* **הַטְּהוֹרִים.** וְטָהוֹרָה שְׁנּוֹלְדָה מִטְּמֵאָה, עַיֵּן בְּתְשׁוּבַת יַד אֱלִיָּהוּ סִימָן ב׳ שֶׁהֶאֱרִיךְ וְהֶעֱלָה לְהַחְמִיר, **אֲבָל טְמֵאָה שְׁנּוֹלְדָה מִטָּהוֹרָה מֻתָּר לִכְתֹּב עָלֶיהָ סְתָ״ם.** וְעַיֵּן בְּתְשׁוּבַת סְתָ״ם הַלְכוֹת תְּפִלִּין סִימָן ל״ו. **וְעוֹר שֶׁל אִסּוּר הֲנָאָה, עַיֵּן בְּפְרִי מְגַדִּים** (מש״ז) בְּסָעִיף קָטָן כ״ז:
* **וְאֲפִלּוּ מְנֻבֶּלָה וְכוּ׳. וַאֲפִלּוּ נִתְנַבְּלָה עַל יְדֵי אֲחֵרִים, כְּגוֹן נְחוּרוֹת וַעֲקוּרוֹת.** תּוֹסָפוֹת שַׁבָּת ק״ח (ע״א ד״ה איהו):
* **תּוֹרַת ה׳. וַאֲפִלּוּ שְׁאָר סְפָרִים שֶׁאֵינָם תַּנַ״ךְ שֵׁשׁ קְהֻם שְׁמוֹת שֶׁאֵינָם נִמְחָקִים, אָסוּר לִכְתֹּב עַל עוֹר בְּהֵמָה טְמֵאָה. וְאִם הֵם כְּתוּבִים רַק בְּרֶמֶז לְסִימָן הַשֵּׁם, יֵשׁ לוֹמַר דְּשָׁרֵי לִכְתֹּב, וְהוּא הַדִּין סִפְרֵי הַשּׁ״ס וּפוֹסְקִים כְּהָאי גַּוְנָא שָׁרֵי** [פְּרִי מְגַדִּים (א״א ס״ק יד)]:

יג * **הָאוֹת וְכוּ׳ חֲלוּקָה לִשְׁתַּיִם.** עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סוֹף סָעִיף קָטָן ל״ב בְּמֶה שֶׁכָּתַבְנוּ אִם לְאַחַר הַכְּתִיבָה וְכוּ׳ רוֹאִין אִם יֵשׁ בּוֹ צוּרַת אוֹת וְכוּ׳. **וְאִם הַנֶּקֶב שֶׁנַּעֲשָׂה לְאַחַר הַכְּתִיבָה הוּא רַק בְּאֶמְצַע עֲבִי הָאוֹת, אֶפְשָׁר דְּיֵשׁ לְצַדֵּד לְהָקֵל כְּהַשּׁ״ז** (סק״ו) **אֲפִלּוּ אִם אֵין בּוֹ שִׁיעוּר אוֹת עַד הַמָּקוֹם הַהוּא, כֵּיוָן דְּלֹא נִשְׁתַּנָּה צוּרַת הָאוֹת**

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ל) פְּרִי מְגַדִּים (א״א ס״ק יא): ׳ (לא) מִגֵּן אַבְרָהָם (ס״ק יג):

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] וּבשו״ע הרב (סי״ג) לא הביא יש אומרים אלו. **ב]** בספר פתחי עולם (סק לז) כתב שבשו״ע הרב לא כתב שעוף משובח אלא לענין בתים ורצועות בסעיף נ״ו, משמע שלענין כתיבה אינו אלא מותר אבל אינו קודם לבהמה וחיה.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

עוֹשִׂים שְׁלֹשָׁה מִינֵי קְלָפִים, הָעֵב יוֹתֵר לִכְתֹּב בּוֹ פָּרָשַׁת 'שְׁמַע' שֶׁהִיא (יח) [יט] קְטַנָּה, (לג) וְהַדַּק מִמֶּנּוּ לְפָרָשַׁת 'וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ' שֶׁהִיא יוֹתֵר גְּדוֹלָה, וּלְפָרָשַׁת 'קַדֵּשׁ' וּלְפָרָשַׁת 'וְהָיָה כִּי יְבִאֲךָ' שֶׁהֵם אַרְבָּעוֹת עוֹשִׂים קְלָף דַּק מְאֹד, וּבָזֶה יִתְמַלְּאוּ הַבָּתִּים בְּשָׁוֶה, וְזֶהוּ נָוֶה לַתְּפִלִּין: טו [ט]אם (לד) לְאַחַר שֶׁנִּכְתַּב נִקַּב (לה) בְּתוֹךְ הַה״א אוֹ הַמ״ם, כָּשֵׁר, אֲפִלּוּ נִקַּב כָּל תּוֹכוֹ שֶׁהַנָּקָב מְמַלֵּא (לו) כָּל הַחָלָל. * אֲבָל 'בִּירוּשַׁלְמִי מַשְׁמַע (לז) שֶׁגַּם בִּפְנִים צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא מָקֹף קְלָף. (לח) נִקַּב רֶגֶל פְּנִימִי שֶׁל ה״א, אֲפִלּוּ לֹא נִשְׁאַר מִמֶּנּוּ אֶלָּא כָּל שֶׁהוּא, [כ]כָּשֵׁר לְהָרָא״ש. הַגָּהָה: אֲבָל שְׁאָר פּוֹסְקִים (לט) מַצְרִיכִין כְּמִלֹּא אוֹת

ט מְנָחוֹת כ״ט (ע״א) לְפָרוּשׁ הָרִאשׁוֹן שְׁבָּרֹאשׁ״ (ד״ה יהכה), הַשֵּׁנִי בְּרֹאשׁ״ (ד״ה יהכה), וּלְהַרַמְבַּ״ם בְּפֶרֶק א׳ מֵהִלְכוֹת תְּפִלִּין (ה״כ). י בְּפֶרֶק קַפָּא דְּמְגִלָּה (ה״א) (וְהֲלָכָה ט׳). כ בְּהִלְכוֹת סֵפֶר תּוֹרָה (ס״ י טו). וּכְפֵרוּשׁ הָרִאשׁוֹן שְׁבָּרֹאשׁ״ שֶׁבְּמְנָחוֹת (שם ד״ה תוכו).

בֵּאוּר הֵיטֵב

שִׁירֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגב״י סק״י) עוֹלַת תָּמִיד (ס״ק כא). אֲבָל הַשַּׁ״ז (ס״ק) כָּתַב דְּבָעִינַן שֶׁיְּהֵיָה שָׁם נִקַּב קָטָן כְּפִי כֹּחַ הָעֵינַיִם שֶׁיִּרְאֶה כְּלִי נֶגֶד הַשֶּׁמֶשׁ, עַיֵּן שָׁם. וְכָל זֶה לְדַם הַכְּתִיבָה, אֲבָל אִם נִקַּב לְאַחַר הַכְּתִיבָה, אֲפִלּוּ נִתְלַךְ הָאוֹת לִשְׁנֵים כָּשֵׁר, אֶלָּא דִּבְעִינַן תִּינוֹק שֶׁיּוֹכֵל לִקְרוֹתוֹ. בַּ״ח (שם) שִׁירֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגב״י סק״י) עוֹלַת תָּמִיד (שם) ט״ז (שם). וְעַיֵּן סָעִיף ט״ז בְּהִתְשׁוּבַת מַשֶּׁה יוֹסֵף חֵלֶק א׳ סִימָן א׳ וּבְהִתְשׁוּבַת תּוֹרַת חַיִּים חֵלֶק ג׳ בְּקֻנְטְרֵס עוֹלוֹת הָרֶגֶל (סימנים א״ד): יד (יט) קְטַנָּה. וְרַבִּי מְרְדְּכַי יָפֶה (לבוש ס״ד) כָּתַב שֶׁהַסּוֹפְרִים שֶׁלָּהֶם עוֹשִׂין תִּקּוּן אַחַר, שֶׁכָּל הַקְּלָפִים הֵם שָׁוִים בְּאֹרֶךְ אַחַד וּבְעֹבִי אֶחָד, אֶלָּא שֶׁמַּנִּיחִין גְּלִיּוֹן בְּפָרָשִׁיוֹת הַקְּצָרוֹת, עַיֵּן שָׁם, וְזֶה לוֹמֵר דְּהַטַּעַם הוּא כְּדֵי לִכְתֹּב בְּתְפִלִּין כְּמוֹ בְּתְפִלִּין, רַק הַשִּׁעוּר הוּא גְּלִיּוֹן, וְאַף שֶׁהַקְּלָף הוּא דַּק, וְקַל לְהָבִין. וְעַיֵּן בְּסֵפֶר יַד אַהֲרֹן (הגב״י) וּבְהֲלָכוֹת קְטַנּוֹת חֵלֶק א׳ סִימָן רנ״ט:

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

בְּתִשׁוּבַת הַגָּאוֹן בָּעַל אֶבֶן הָעוֹזֵר הַנְּדְפָּס בְּגִלְיוֹן הַמַּגֵּן אַבְרָהָם. וְעַיֵּן בְּשֹׁ״ת בֵּית אֶפְרַיִם חֵלֶק אוֹרַח חַיִּים סִימָן ג׳ וּמַה שֶּׁכָּתַבְנוּ שָׁם: יד [יח] קְטַנָּה. עַיֵּן בְּאֵר הַיטֵב. וּבְכַרְמֵי יוֹסֵף (סק״ח) כָּתַב יוֹסֵף אוֹמֵר (הגב״י) שֵׁשׁ טָעוּת סוֹפֵר בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ וְכָךְ צָרִיךְ לוֹמַר, וְהַדַּק מִמֶּנּוּ פָּרָשָׁה וְהָיָה כִּי יְבִאֲךָ שֶׁהִיא יוֹתֵר גְּדוֹלָה, וּלְפָרָשַׁת קַדֵּשׁ וּלְפָרָשַׁת 'וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ' שֶׁהֵם אַרְבָּעוֹת עוֹשִׂים קְלָף דַּק מְאֹד, עַיֵּן שָׁם. וּבְהֲלָכוֹת קְטַנּוֹת (ח״א) סִימָן רנ״ט כָּתַב דְּאֵין צָרִיךְ לְהַנִּיחַ גְּלִיּוֹן, רַק דְּבָרִיו דְּחוּקִים. וְגַם כִּי מַה שֶּׁכָּתַב יְדַחֵק לְחָרֵץ, פְּשִׁיטָא שֶׁזֶּה מְקַלְקֵל הַגּוּף בְּיוֹתֵר, וְכָאן רוֹצִים לְהַשְׁוֹת הַכְּתָבִים שֶׁיִּהְיֶה נוֹי לַתְּפִלִּין, וְגַם מַה עִנְיָן לְקֹרוֹת לָהּ אַרְבָּה בְּשָׁכִיל שְׁדִּחוּקָה בְּאֶמְצַע. לָכֵן מְחַוֶּרְתָּא לְהַגִּיהַ כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּיָד אַהֲרֹן בַּסֵּ״ל:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

שֶׁהוּא קָטָן כָּל כָּךְ עַד שֶׁכְּשֶׁמַּצְבִּיר עָלָיו בְּקוֹלְמוֹס נִסְתָּם הַנָּקָב בְּדִיּוּ וְאֵין הַנָּקָב נִרְגָּשׁ בַּקּוֹלְמוֹס, כּוֹתְבִין עָלָיו, אַף עַל פִּי שֶׁנָּפַל מְעַט דִּיּוּ בְּמָקוֹם הַהוּא וְנִרְאֶה נָקָב דַּק כְּנֶגֶד הַשֶּׁמֶשׁ, (מ) כָּשֵׁר. אֲבָל אִם נִקַּב כָּל כָּךְ שֶׁאֵין הַדִּיּוּ עוֹבֵר עָלָיו, פָּסוּל, שֶׁהָאוֹת נִרְאֵית חֲלָקָה לִשְׁתַּיִם עַל יָדוֹ. וַאֲפִלּוּ אִם הַנָּקָב בְּאֶמְצַע עֹבִי הָאוֹת בְּגַוָּהּ אוֹ בִּירֵכוֹ (מ) וְדִיּוּ מַקִּיפָהּ מִכָּל צַד, פָּסוּל, וַאֲפִלּוּ (מ) אִם עַד מָקוֹם הַנָּקָב יֵשׁ צוּרַת אוֹת. וְכָל זֶה קֹדֶם כְּתִיבָה, אֲבָל אִם לְאַחַר כְּתִיבָה נֶחְלַק הָאוֹת לִשְׁתַּיִם עַל יְדֵי נָקָב, רוֹאִין (מס) אִם יֵשׁ בּוֹ צוּרַת הָאוֹת עַד מְקוֹם הַנָּקָב, כָּשֵׁר, וּכְמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּסָמוּךְ בְּסָעִיף ט״ז.

וְעַיֵּן בָּאוּר הֲלָכָה (ד״ה האות): יד (לג) וְהַדַּק מִמֶּנּוּ לְפָרָשַׁת וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ. טָעוּת סוֹפֵר, וְצָרִיךְ לוֹמַר לְפָרָשַׁת 'וְהָיָה כִּי יְבִיאֲךָ' שֶׁהִיא יוֹתֵר גְּדוֹלָה, וּלְפָרָשַׁת 'קַדֵּשׁ' וּלְפָרָשַׁת 'וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ' שֶׁהֵם אַרְבָּעוֹת וְכוּ' [בָּאוּר הַגְּרָ״א וְיָד אַהֲרֹן (הגב״י)]. וְרַבִּי מְרְדְּכַי יָפֶה (לבוש ס״ד) כָּתַב שֶׁהַסּוֹפְרִים שֶׁלָּהֶם עוֹשִׂים תִּקּוּן אַחַר, שֶׁכָּל הַקְּלָפִים הֵם שָׁוִים בְּאֹרֶךְ אֶחָד וּבְעֹבִי אֶחָד, אֶלָּא שֶׁמַּנִּיחִין גְּלִיּוֹנִין מִפָּרָשִׁיוֹת הַקְּצָרוֹת: טו (לד) לְאַחַר שֶׁנִּכְתַּב וְכוּ'. נִקְּדִים שְׁתֵּי הַקְּדָמוֹת וְאַחַר כָּךְ נִכְאַר בָּעֲזָרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. א׳. כָּל אוֹת צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא עָלָיו צוּרַת הָרָאוּי לְאוֹתוֹ אוֹת, וְאִם לְאוֹ פָּסוּל. וּבָזֶה (מנ) אֵין חִלּוּק אִם לֹא נִכְתֹּב כְּהִלְכָתוֹ אוֹ אִם אַחַר כָּךְ נִתְקַלְקֵל. ב׳. כָּל אוֹת שֶׁאֵין גְּוִיל מָקֹף לָהּ מֵאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ פְּסוּלָה, וּבְדִין זֶה יֵשׁ שְׁנֵי פְּרָטִים. א׳. דַּוְקָא אִם לֹא הָיָה מָקֹף גְּוִיל קֹדֶם כְּתִיבָה, אֲבָל (מנ) אִם לְאַחַר כְּתִיבָה נַעֲשָׂה נָקָב אוֹ קָרַע סָמוּךְ לְאוֹת מִבַּחוּץ וְעַל יְדֵי זֶה אֵינוֹ מָקֹף גְּוִיל, כָּשֵׁר, וּכְמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּסָעִיף ט״ז בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ. ב׳. דַּעַת רֹב הַפּוֹסְקִים דְּאֵין צָרִיךְ לְהָיוֹת מָקֹף גְּוִיל רַק מִבַּחוּץ לְהָאוֹתִיּוֹת וְלֹא בְּתוֹכָן, חוּץ מֵהַיְרוּשַׁלְמִי (מגילה פ״א ה״ט) שֶׁמַּחְמִיר בָּזֶה. וְעַתָּה נָבוֹא לְבָאֵר הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ 'אִם לְאַחַר שֶׁנִּכְתַּב נִקַּב' וְכוּ', הַשַּׁעַם דְּכְתָבִים אֵין צָרִיךְ לְהַקָּפַת גְּוִיל, וּלְפִי זֶה אֲפִלּוּ אִם הַנָּקָב קֹדֶם כְּתִיבָה כָּשֵׁר, (מד) וְהָאי דְּנָקַט 'אִם לְאַחַר שֶׁנִּכְתַּב נִקַּב', מְשׁוּם דִּלְכַתְּחִלָּה אֵין לִכְתֹּב אֲפִלּוּ אִם הַנָּקָב בְּאֶמְצַע חֲלָלוֹ וְאֵין מְמַלֵּא אֶת תּוֹכוֹ, אֲבָל בָּאֶמְצַע אִם עָבַר וְנִתַּב, אֲפִלּוּ אִם הָיָה הַנָּקָב קֹדֶם שֶׁנִּכְתַּב, כָּשֵׁר וְאֵין צָרִיךְ שׁוּם תִּקּוּן: (לה) בְּתוֹךְ הַה״א. וְהוּא הַדִּין (מה) שְׁאָר אוֹתִיּוֹת שֶׁיֵּשׁ לָהֶן שָׁלֹשׁ דְּפָנוֹת וְיֵשׁ חָלָל בְּתוֹכוֹ, אֲבָל ר׳ פְּשׁוּטָה וְכָל שֶׁכֵּן ו״ו וְכַדּוֹמֶה, לְאוֹ תּוֹךְ מִקְרֵי: (לו) כָּל הַחָלָל. וַאֲפִלּוּ נָגַע הַנָּקָב בָּאוֹת גּוּפָא, כָּל שֶׁנִּשְׁאָר (מו) שְׁרִיטָה דַּקָּה מִבַּחוּץ, כָּשֵׁר, דְּאֵין שִׁעוּר לְעֹבִי הָאוֹתִיּוֹת: (לז) שֶׁגַּם בִּפְנִים וְכוּ'. וְאִם כֵּן דִּינוֹ כְּמִבַּחוּץ, אִם הָיָה הַנָּקָב בְּתוֹכוֹ (מז) קֹדֶם כְּתִיבָה פָּסוּל. וְעַיֵּן בְּטַ״ז (סק״ח) וּבִכְפָרֵי מְגָדִים בְּשֵׁם הַלְּבוּשׁ (סק״ג) שֵׁישׁ לְהַחְמִיר כְּהַיְרוּשַׁלְמִי. וְדַע דִּלְהַיְרוּשַׁלְמִי הַקַּפַּת גְּוִיל בְּכָל הָצְדָדִים מִבִּפְנִים כְּמוֹ מִבַּחוּץ, עַל כֵּן אִם נִקַּב בְּתוֹכוֹ קֹדֶם הַכְּתִיבָה אֲצֶל הָאוֹת וְעַל יְדֵי זֶה אֵינֶנּוּ מָקֹף גְּוִיל, (מח) יֵשׁ לִגְרֹר מְעַט מִבִּפְנִים מַעֲבִי הַקָּו שֶׁל הָאוֹת וְיִהְיֶה מָקֹף גְּוִיל. וְעַיֵּן בְּבָאוּר הֲלָכָה סוֹף דִּבּוּר הַמַּתְחִיל אֲבָל בִּירוּשַׁלְמִי וְכוּ': (לח) נִקַּב. וְהוּא הַדִּין נִמְחַק קְצָת מֵהַדְּיוֹ וְלֹא נִקַּב. וְעַיֵּן בְּהַגָּ״א פְּלִיג הָרְא״ש (הל׳ ס״ת סי׳ טו) וּמַכְשִׁיר אִם נִשְׁאַר כָּל שֶׁהוּא בֵּין לְמַעְלָה מֵהַנָּקָב (נ) וּבֵין לְמַטָּה, דְּסָבַר (נא) דְּאֵין שִׁעוּר לְהַנָּקֻדָּה הַתְּלוּיָה בָּהּ, וַאֲפִלּוּ אִם כָּתַב מִתְּחִלָּה רֶגֶל קָצָר כָּזֶה כָּשֵׁר לְהָרְא״ש, אֲבָל בְּשְׁאָר אוֹתִיּוֹת כְּמוֹ חֵי״ת וְכַדּוֹמֶה, (נב) גַּם הָרְא״ש מוֹדֶה דְּהָרֶגֶל הַשְּׂמְאלִי דִּינוֹ כְּמוֹ רֶגֶל יְמִינִי: (לט) מַצְרִיכִין כְּמִלֹּא וְכוּ'. וּמֵיירִי בְּעִנְיַן שֶׁאֵין בּוֹ חִסָּרוֹן מְשׁוּם הַקַּפַּת גְּוִיל, כְּגוֹן שֶׁנִּקַּב

שַׁעַר הַצִּיּוּן

יג (מה) בַּ״ח (ס״ק) מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק טו) וְאֵלִיָּה רַבָּה (סק״כ) וּפְרִי מְגָדִים (א״א ס״ק טו) וְדֶרֶךְ הַחַיִּים (הל׳ קריאת התורה דין על איזה טעות וכו׳ סכ״ח): (מו) טַ״ז (סק״ו) וְדֶרֶךְ הַחַיִּים (שם): (מז) כֵּן מוּכָח מִלְבוּשֵׁי שְׁרָד: (מח) פְּשׁוּט: טו (מט) פְּשׁוּט: (מי) פְּרִי מְגָדִים (משׁ״ז סק״ח) וּבְכָאן הִתְחִיל בְּבֵאוּר הַלָּכָה: (מא) פְּרִי מְגָדִים (משׁ״ז סק״ח) וּלְבוּשֵׁי שְׁרָד: (מב) פְּרִי מְגָדִים (א״א ס״ק כב): (מג) כְּדִלְקַמָּן: (מד) פְּרִי מְגָדִים (משׁ״ז סק״ח): (מה) פְּרִי מְגָדִים (שם): (מו) דֶּרֶךְ הַחַיִּים (הל׳ קריאת התורה דין על איזה טעות וכו׳ סכ״ח): (נ) שֻׁלְחָן עָרוּךְ (שם): (נא) מוּכָח מִלְבוּשֵׁי שְׁרָד: (נב) בַּ״ח (סי״ט): (נג) מוּכָח מֵהָרְא״ש (הל׳ ס״ת סי׳ טו), וְעַיֵּן בְּבֵית יוֹסֵף (ד״ה ומ״ש רבינו ניקב):

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הֶרֶב: א] ובשו״ע הרב (סי״ח) כתב להכשיר בניקב אחר הכתיבה אף אם אין כשיעור עד הנקב אלא שהנקב אינו מפסיק כל עובי האות אלא נשאר מעביה חוט דק שלם בצד הנקב כשירה שהרי אם עשה עוביה דק כ״כ מתחילתה היתה כשירה שהרי לא נתנו שיעור לעובי האותיות ויכול לעשותן דק כמו שירצה. **ב]** ובשו״ע הרב (סי״ט) כתב לפרש בירושלמי הט״ז שאם הנקב ממלא כל חלל הה״א או המ״ם וכיוצא בהן פסולות, אבל אם אין הנקב ממלא כל החלל אע״פ שהנקב הוא סמוך לאות ממש שלא נשאר קלף חלק אפילו משהו בין האות להנקב שבתוכה, והאות צריכה להיות מוקפת גויל מכל רוחותיה, מ״מ היא חשובה מוקפת גויל גם במקום הנקב ע״י קלף החלק שבתוכה מצד הב׳ של הנקב. וכתב עוד שלפי דעה זו אם הנקב הוא במקצת עובי האות שכלפי חוץ ומקצת עוביה שכלפי תוכה נשאר קיים, הרי היא כשירה ע״י מקצת עובי זה שכלפי תוכה שהוא חשוב מוקף גויל ע״י קלף החלק שמצד הב׳ של הנקב (וכן אם הנקב הוא מפסיק כל עוביה אלא שנשאר בארכה שעד הנקב כשיעור הכשירו, הרי היא מתכשרת ע״י שיעור זה שהוא חשוב מוקף גויל גם בתחתיותו ע״י הקלף החלק שלמטה מהנקב, ואם נשתייר מאות זה גם למטה מהנקב אינה נפסלת בכך ומתכשרת היא ע״י קלף החלק שבתחתיותו, שכיון שמה שמן הנקב עד קלף החלק אינו אות אחרת אינו חשוב הפסק בין האות לגויל המקיפה כמו שהנקב אינו חשוב הפסק,

המשך בסוף הספר

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah